

Po opublikowaniu *Atlasu S. Kovačevičova* przeszła na emeryturę; jednak jej twórczy entuzjazm nie słabnie. Jako współautor wzięła udział w opracowaniu dwutomowego dzieła *Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenska* (1995) oraz w przygotowaniu pracy, która ma wyjaśnić rozwój i charakter słowackiej kultury ludowej poprzez odwołanie się do szerszych europejskich kontekstów (*Slovakia – European Context of Folk Culture*, w druku).

Charakterystycznymi cechami dr Soni Kovačevičovej jako człowieka i uczonego były samodyscyplina, świadomość wytkniętego celu, pracowitość oraz duże wymagania stawiane sobie i współpracownikom. Chyba głównie dzięki tym cechom zyskała autorytet i zaufanie kolegów w Słowacji i poza jej granicami. Wśród zalet wyróżniały się jej zdolności pedagogiczne i bezinteresowne niesienie pomocy każdemu, kto jej potrzebował.

Osobowość i wyniki naukowe dr Soni Kovačevičovej były często i publicznie oceniane. Do najbardziej prestiżowych należą: najwyższe odznaczenie Republiki Słowackiej za *Etnograficzny atlas Słowacji*, nagroda Herdera i członkostwo honorowe Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego.

Rastislava Stoličná

V. IN MEMORIAM

JÓZEF PIEPRZYK
(1917-1997)

5 lipca 1997 roku zmarł w Poznaniu dr Józef Pieprzyk, wieloletni członek Oddziału Poznańskiego PTL. Urodził się 13 września 1917 roku w Babkowicach w obecnym województwie leszczyńskim. W roku 1950 ukończył studia socjologiczne na Uniwersytecie Poznańskim pracą magisterską u prof. dr. T. Szczurkiewicza „Procesy kulturalno-oświatowe w dwóch sąsiadujących ze sobą grupach regionalnych w powiecie gostyńskim”, w 1968 obronił na UAM rozprawę doktorską, pisaną pod kierunkiem prof. dr. J. Burszty, „Elementy wiejskie w kulturze miasta Poznania”. Zawodowe życie poświęcił dziennikarstwu, w latach 1946-1968 był dziennikarzem „Głosu Wielkopolskiego”, następnie długoletnim kierownikiem Ośrodka Dokumentacji Prasowej w Poznaniu. Dr J. Pieprzyk był wielkim miłośnikiem Wielkopolski, z pasją dokumentował dzieje i tradycje kulturowe regionu, działał w Wielkopolskim Towarzystwie Kulturalnym, został odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Jest autorem wielu naukowych i popularnonaukowych opracowań poświęconych Wielkopolsce, w tym m.in. książkowych: *Wielkopolscy zacni i nieponie*, Poznań 1988 oraz ostatniej *Dzieje gminy Pępowo pod panem*, Grabonóg 1995.

Jacek Bednarski

HENRYK SWIENKO
(1930-1997)

21 stycznia 1997 roku zginął śmiercią tragiczną prof. Henryk Swienko, jeden z przedstawicieli powojennego etnoreligioznawstwa polskiego. Całe swoje życie zawodowe poświęcił działalności naukowo-dydaktycznej w dziedzinach: filozofii, etnoreligioznawstwa i antropologii kulturowej. Pozostawił po sobie bogaty dorobek naukowo-badawczy, jak również krąg doktorantów i magistrantów. Odszedł w pełni sił twórczych i planowanych zamierzeń naukowych.

Prof. Henryk Swienko urodził się 30 listopada 1930 roku w Hajnówce na Białostocczyźnie. Tu też ukończył szkołę podstawową i gimnazjum, a w latach 1943-1945 pracował jako robotnik fizyczny na miejscowej stacji kolejowej. W 1948 roku został słuchaczem Studium Przygotawczego Uniwersytetu im. M. Kopernika w Toruniu, a po jego ukończeniu w 1950 został zakwalifikowany na studia filozoficzne w Uniwersytecie Leningradzkim. Na podstawie pracy *Rola i miejsce hipotezy w procesie poznania* i zdanych egzaminów uzyskał w 1955 roku tytuł magistra filozofii. W trakcie odbywanych studiów ujawniły się również jego zainteresowania etnoreligioznawcze, głównie zresztą pod wpływem kontaktów z prof. M. I. Szachnowiczem (historia i teoria religii) i A. Anisimowem (wierzenia ludów syberyjskich). Dyscyplina ta stała się jego drugą specjalnością naukową, której pozostał wierny do ostatnich dni. Wierzenia „archaiczne” (zwłaszcza szamanizm), magię i mitologię traktował w swoich refleksjach badawczych jako integralny składnik procesu poznawczego, procesu społeczno-kulturowego „oswajania” świata, jednakże stanowiącego wyraz innego, niż miało to miejsce w przypadku naukowego oglądu rzeczywistości, sposobu myślenia oraz interpretacji zjawisk.

Po ukończeniu studiów został zaangażowany na stanowisko redaktora w dziale filozoficznym wydawnictwa „Książka i Wiedza”, ale już w 1960 roku przeszedł do pracy dydaktyczno-naukowej w szkolnictwie wyższym. Został starszym asystentem w Katedrze Filozofii WSP w Gdańsku, a następnie w Zakładzie Religioznawstwa IFiS PAN. Tu pod kierunkiem prof. dr. Jana Legowicza przygotował rozprawę *Problematyka magii w piśmiennictwie polskim (1827-1962)* i w marcu 1966 roku uzyskał tytuł doktora nauk humanistycznych. W latach 1963 i 1967 odbył paromiesięczne staze naukowe w Instytutach Etnografii AN ZSRR w Moskwie i Leningradzie poświęcone zbieraniu materiałów archiwalnych i ikonograficznych do tematu „Szamanizm ludów Syberii jako światopogląd naturalistyczny”.

W październiku 1968 roku zorganizował Zakład Filozofii Kultury i Cywilizacji w Instytucie Nauk Społeczno-Ekonomicznych Politechniki Warszawskiej i kierował nim do września 1989 roku. W marcu 1971 roku uzyskał nominację na docenta, a w czerwcu 1988 roku – na profesora nadzwyczajnego nauk humanistycznych. W okresie od października 1989 roku do września 1990 pracował w Zakładzie Antropologii Obyczajowej i Ekologii Religioznawczej Instytutu Religioznawczego Akademii Nauk Społecznych. W latach 1979-1986 prowadził wykład monograficzny i seminarium dyplomowe z teorii religii i etnologii religioznawczej w Podyplomowym Studium Religioznawczym Uniwersytetu Warszawskiego. Z kolei w latach 1983-1989 był zastępcą dyrektora Centralnego Ośrodka Metodycznego Studium Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego. We wrześniu 1990 roku przeszedł na emeryturę, nie zrywając jednakże kontaktów z życiem naukowym. Bardzo czynnie współdziałał wówczas społecznie w pracach Instytutu Humanistycznego Fundacji im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego. W październiku 1996 roku powrócił do czynnej działalności naukowo-dydaktycznej obejmując kierownictwo Zakładu Antropologii Kulturowej w Instytucie Filozofii i Socjologii UMCS w Lublinie.

W latach 1975-1980 był członkiem Komitetu Nauk Etnologicznych PAN (przez dwie kadencje), a od stycznia 1976 roku do października 1980 – przewodniczącym Komisji Etnologii Religioznawczej tegoż Komitetu. Brał czynny udział (z referatami lub komunikatami) w szeregu krajowych i zagranicznych konferencji filozoficznych i religioznawczych, m.in. uczestniczył

w Światowym Kongresie Filozoficznym w Warnie (1973). W marcu 1989 roku był członkiem zespołu wizytującego Instytut Filozofii Uniwersytetu Moskiewskiego.

Od stycznia 1954 roku należał do Polskiego Towarzystwa Religioznawczego, pełniąc przez kilka kadencji funkcję członka zarządu i skarbnika, a w latach 1991-1992 – przewodniczącego zarządu. W latach 1982-1992 był członkiem Komitetu Redakcyjnego „Przeglądu Religioznawczego”. Od października 1979 roku był członkiem Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego. W uznaniu zasług naukowo-dydaktycznych otrzymał pięć nagród Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki, w tym dwie za publikacje: *Religia i religie* (1982) oraz *Magia w życiu człowieka* (1984), jak również szereg odznaczeń państwowych i resortowych: Srebrny (1973) i Złoty Krzyż Zasługi (1980), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1989), Medal Komisji Edukacji Narodowej (1976), Brązowy Medal za Zasługi dla Obronności Kraju (1982), Odznakę Zasłużonego Działacza Kultury (1976).

Wybrane publikacje prof. dr. hab. Henryka Swienki

Monografie, studia, rozprawy:

- U źródeł religii. Wierzenia pierwotne*, COI, Warszawa 1960.
Magia w życiu człowieka, COI, Warszawa 1962.
Religia, Iskry, Warszawa 1964.
Wierzenia pierwotne a problem pochodzenia religii, w: *Zarys dziejów religii*, red. Z. Ponia-towski, Iskry, Warszawa 1964.
Problematyka magii ludowej w piśmiennictwie polskim (1818-1962), IFiS PAN, Warszawa 1965.
Etnografia religioznawcza, „Euhemer. Przegląd religioznawczy” 1966, nr 6.
Historia zagubionego rękopisu Wacława Sieroszewskiego (o Jakutach), „Etnografia Polska” t. 13, 1969, z. 1.
Siergiej Tokarew: genetyczno-historyczne ujęcie religii, Wstęp, w: S. A. Tokarew, *Pierwotne formy religii*, KiW, Warszawa 1969.
Arkadiusz Anisimow - marksistowski historyk i teoretyk wierzeń ludów Syberii, w: A. Anisimow, *Wierzenia ludów Północy*, KiW, Warszawa 1971.
Antropologia społeczna Bronisława Pilsudskiego, Prace Instytutu Nauk Ekonomiczno-Społecznych PW, nr 4, Warszawa 1973.
Społeczno-kulturowe aspekty czasu i przestrzeni i ich światopoglądowe znaczenie, w: *Nauka i światopogląd*, red. J. Lipiec, KAW, Kraków 1979.
Wkład Bronisława Pilsudskiego do etnografii religioznawczej, *Studia Religioznawcze*, nr 14, IFiS PAN, Warszawa 1979.
Religia i religie, Iskry, Warszawa 1981.
Magia w życiu człowieka, MAW, Warszawa 1983.
Sny szamanów syberyjskich, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska” t. 20, UMCS, Lublin 1996.

Artykuły i komunikaty naukowe:

- Lew Szternberg (1861-1927) jako badacz wierzeń prymitywnych*, „Euhemer. Przegląd Religioznawczy” 1965, nr 4.
Wacław Sieroszewskij i jego trudy o jakutach. K 70-letiu wychoda w swiet pierwoj etnograficzeskoj monografii o jakutach, „Izwestija Sibirskogo Otdielenija AN SSSR” nr 1 Nowosibirsk 1969.
Arkadiusz Anisimow (1910-1968) jako badacz wierzeń ludów syberyjskich, „Euhemer. Przegląd Religioznawczy” 1971, nr 2.

Problematyka religioznawcza na posiedzeniach Akademii Umiejętności w Krakowie w latach 1888-1952. Przyczynek do historii religioznawstwa w Polsce, „Euhemer. Przegląd Religioznawczy” 1973, nr 3.

Etimologia religioznawcza. Propozycje badawcze, „Argumenty”, 1976, nr 32.

Siergiej Tokariw – nestor religioznawstwa radzieckiego, „Euhemer. Przegląd Religioznawczy” 1977, nr 2.

Etimologia i religioznawstwo, „Euhemer. Przegląd Religioznawczy” nr 3, 1977.

Problemy metodologiczne etnoreligioznawstwa marksistowskiego CODKL, Warszawa 1977.

Wkład badaczy polskich w poznanie kultur ludowych i pierwotnych świata, „Euhemer. Przegląd Religioznawczy”, 1980, nr 1.

Feliks Kon – badacz ludów Syberii i rewolucjonista, „Acta Universitatis Wratislaviensis” nr 572, UW, Wrocław 1981.

Problematyka teorii religii Bronisława Malinowskiego w literaturze polskiej, „Euhemer. Przegląd Religioznawczy” 1985, nr 1.

Leonard J. Pelka